

## การพัฒนาศักยภาพการวิจัย R2R ของบุคลากรสาธารณสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นพวรรณ อีระพันธ์เจริญ<sup>1\*</sup>

### บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องการพัฒนาศักยภาพการวิจัย R2R ของบุคลากรสาธารณสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยแบบประยุกต์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนาศักยภาพด้านการวิจัย R2R ของบุคลากรสาธารณสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประชากรในการศึกษาได้แก่ บุคลากรสาธารณสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างเป็นการเลือกอย่างเจาะจง กลุ่มที่ 1 คือ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 38 คน กลุ่มที่ 2 คือ นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบการพัฒนาบุคลากรสาธารณสุขจำนวน 3 คน เครื่องมือในการศึกษาได้แก่ แบบสอบถาม แบบทดสอบ แบบตรวจสอบรายการและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ร้อยละและค่าเฉลี่ย ระยะเวลาที่ดำเนินการศึกษาระหว่างเดือนมีนาคม 2559-มิถุนายน 2559

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 21-30 ปี อายุมากที่สุด 55 ปี อายุน้อยที่สุด 22 ปี ปฏิบัติงานในหน่วยงานสาธารณสุขมากกว่า 10 ปี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี ไม่มีประสบการณ์การทำงานวิจัยและปัจจุบันไม่ได้ทำวิจัย ก่อนอบรมกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนความรู้ต่ำที่สุดเท่ากับ 3 คะแนน สูงที่สุด 11 คะแนน และมีคะแนนเฉลี่ย 6.97 คะแนนและหลังอบรมกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนความรู้ต่ำที่สุดเท่ากับ 5 คะแนน สูงที่สุดเท่ากับ 15 คะแนน คะแนนเฉลี่ย 8.23 ด้านทักษะเกี่ยวกับการวิจัย พบว่า ส่วนใหญ่เคยอ่านบทความภาษาไทย เคยนำข้อมูลจากการให้บริการมาวิเคราะห์ แต่ไม่เคยเข้ารับการอบรมด้านการวิจัย ไม่เคยอ่านบทความภาษาอังกฤษ ไม่เคยเขียนบทความส่งเผยแพร่ ไม่เคยใช้โปรแกรม SPSS ไม่เคยเข้าร่วมประชุมนำเสนอผลงานทั้งระดับจังหวัดและระดับประเทศและทั้งหมดไม่เคยเข้าร่วมประชุมนำเสนอผลงานต่างประเทศ หลังการอบรมกลุ่มตัวอย่างมีศักยภาพในการวิจัย โดยสามารถเสนอโครงการวิจัยซึ่งมาจากปัญหาในการปฏิบัติงาน กำหนดวัตถุประสงค์ สมมติฐานการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สถิติที่ใช้ในการทำวิจัยแบบ R2R ของหน่วยงานตนได้ตามเป้าหมาย

**คำสำคัญ :** พัฒนา R2R บุคลากรสาธารณสุข จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

<sup>1</sup> รศ.ดร.ประจำหลักสูตรสาธารณสุขชุมชน คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

\* ผู้นิพนธ์หลัก e-mail: tnoppawan@aru.ac.th

## The Development of the Potential for R2R of the Health Personals of Phra Nakhon Si Ayutthaya Province.

Noppawan Theerapuncharoen<sup>1\*</sup>

### Abstract

The purpose of this applied study was to develop the potential for R2R of the health personals of Phra Nakhon Si Ayutthaya province. The target populations were the health personals working at the Ayutthaya health provincial office. Two groups of populations were purposely selected, including (1) the general health personals (n=38) and also (2) the provincialship medical health officer and the human resource officers responsible for developing the general health personals (n=3). The means for conducting this research included the questionnaires and forms for assessment, cross-examining and interviewing. The data was statistical analyzed by calculation of percentage and mean. Duration of the study was between March 2016 and June 2016.

The findings indicated that most of the personals in the target population (group 1) are female, age between 21-30 years, with the maximum age of 55 and minimum of 22. Most of them have been working in the public health services for more than 10 years and have undergraduate degree, but have no research experience and currently do not performing any research. Before the study, the target population had the lowest score of knowledge at 3, and highest at 11, with the average of 6.97, but after the study, their lowest score was 5 and highest was 15, with the average of 8.23. The assessment of research skills showed that most of them used to read Thai research articles and analyze the health service data, but never been trained in conducting the researches, and also had no experience in reading and writing the English research articles, using SPSS program, and attending the provincial and national as well as international conferences. However, after they received the training in this study, they could perform their R2R project research effectively according to the purposes of this study.

**Keywords :** develop, R2R, health personal, Phra Nakhon Si Ayutthaya province

---

<sup>1</sup> Assoc.Prof.Dr. of Community public health program, science and technology faculty, Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University,

\*Corresponding author, e-mail: tnoppawan@aru.ac.th

## บทนำ

จากนโยบายของกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2559 ที่กำหนดให้มีการยกระดับคุณภาพด้านสาธารณสุขและสุขภาพของประชาชนโดยพัฒนาขีดความสามารถในการวิจัยด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุข และการพัฒนาบริการสุขภาพนั้น(กระทรวงสาธารณสุข, 2559) นอกจากนั้นจากรายงานสถานการณ์การพัฒนา ระบบบริการปฐมภูมิระหว่าง พ.ศ. 2547-2558 พบว่า อัตราการใช้บริการด้านการแพทย์และสาธารณสุขของประชาชนมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น(สุพัตรา ศรีวนิชชากร ทศนีย์ ญาณะ บำรุง ชะลอเดชและพฤกษา บุบุญญ, 2558: 41) ทำให้บุคลากรสาธารณสุขที่มีกำลังคนไม่เพียงพออยู่แล้วมีปัญหาในการให้บริการมากขึ้น(สำนักงานพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพ, 2559) ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขเองเห็นว่า การปรับปรุงประสิทธิภาพการให้บริการของบุคลากรสาธารณสุขเป็นแนวทางแก้ปัญหาประการหนึ่ง และบุคลากรสาธารณสุขทุกระดับมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาเพิ่มขีดความสามารถดังที่ได้กล่าวข้างต้น

R2R เป็นการศึกษาที่ทำให้งานประจำเป็นงานสร้างความรู้หรือทำให้งานที่ทำอยู่มีคุณค่าได้รับการพัฒนาแก้ไขปัญหานั้นงานที่ทำ นอกจากนั้น R2R ทำให้ผู้ทำวิจัยประเภทนี้เกิดปัญญา มีความภาคภูมิใจในตนเอง(วิจารณ์ พานิช ใน จรรยาพร ศรีศศลักษณ์ และ อภิญา ตันทวีวงศ์ บรรณาธิการ 2551, 12-13) บุคคลสำคัญที่จะทำให้งานวิจัยนี้สามารถดำเนินการได้คือ หัวหน้างานหรือผู้บริหาร (Chief Knowledge Officer) และ ผู้ที่จุดประกายความคิดและสามารถเชื่อมโยง กระตุ้นให้บุคคลอื่นที่ต้องการใช้ความรู้มาดำเนินงานด้วยกัน(Facilitator) ซึ่งในหน่วยงานที่มีบุคคลดังกล่าวแล้วจะสามารถกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถตั้งปัญหาจากงานประจำในพื้นที่นั้น เมื่อทำวิจัยเพื่อแสวงหาแนวทางแก้ปัญหาแล้วจะต้องมีการวัดผลว่า การวิจัยสามารถแก้ไขปัญหานั้นได้หรือไม่เพียงใด และมีการนำกระบวนการวิจัยดังกล่าวมาใช้ประโยชน์ในการวิจัยประเภทนี้ จากประโยชน์จากกระบวนการวิจัยนี้ กระทรวงสาธารณสุขได้ร่วมมือกับคณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุขและสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ เพื่อขับเคลื่อนให้บุคลากรสาธารณสุขระดับพื้นที่ได้ดำเนินการเพื่อพัฒนาคุณภาพของสถานพยาบาลต่างๆ ทำให้หน่วยบริการสุขภาพสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแก้ไขปัญหาการให้บริการหลายพื้นที่(เชิดชัย นพมณีจรัสเลิศ, 2557)

สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ได้เห็นความสำคัญดังกล่าวและได้ความร่วมมือกันเพื่อพัฒนาศักยภาพของบุคลากรสาธารณสุขทั้งระดับปฐมภูมิและทุติยภูมิโดยเน้นให้มีการนำการวิจัยแบบ R2R (routine to research) มาเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสนับสนุนผู้ให้บริการสาธารณสุขสามารถวิเคราะห์ปัญหาจากการบริการสุขภาพและนำมาหาแนวทางแก้ไขอย่างเป็นระบบ ซึ่งผู้ที่จะได้ประโยชน์คือประชาชนที่รับบริการ อย่างไรก็ตามการพัฒนาศักยภาพบุคลากรสาธารณสุขดังกล่าวซึ่งมีระดับความรู้ และประสบการณ์การปฏิบัติงานแตกต่างกัน รวมทั้งประสบการณ์ในการทำวิจัยต่างกันอาจทำให้เกิดปัญหาในทางปฏิบัติ การจัดกระบวนการอบรมเพื่อให้บุคลากรสาธารณสุขมีความรู้ความเข้าใจในการวิจัยข้างต้นจึงจำเป็นต้องมีวิธีการที่เหมาะสมซึ่งผู้วิจัยและหน่วยงานสาธารณสุขจะต้องพัฒนาร่วมกัน

## วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านการวิจัย R2R ของบุคลากรสาธารณสุข ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

## วิธีการศึกษา

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยประยุกต์ โดยเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม แบบทดสอบแบบตรวจสอบรายการ และเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยใช้แบบสัมภาษณ์

ประชากรในการศึกษานี้ได้แก่ บุคลากรด้านสาธารณสุข สังกัดสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างเป็นการเลือกอย่างเจาะจง ได้แก่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่สมัครเข้าร่วมโครงการ จำนวน 38 คน และผู้บริหารของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดและเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนที่พัฒนาบุคลากรสาธารณสุข จำนวน 3 คน

เครื่องมือ ได้แก่ 1. แบบสอบถาม 2. แบบทดสอบความรู้ 3. แบบตรวจสอบรายการ สำหรับการส่งงานของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1 และแบบสัมภาษณ์สำหรับกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 2

การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ การหาความเที่ยงตรงโดยการให้อาจารย์ในสาขาสาธารณสุขชุมชนและนักวิชาการสาธารณสุขเป็นผู้พิจารณา 3 คน การทดสอบความเชื่อมั่น โดยใช้สูตร KR-20 ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.71

ขั้นตอนการดำเนินการ ประกอบด้วย

1. ระยะเตรียมการ โดยนักวิจัยร่วมกับเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบการพัฒนาบุคลากรสาธารณสุขได้ประชาสัมพันธ์ให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่สนใจสมัครเข้าร่วมโครงการ

2. ระยะอบรม โดย

2.1 นักวิจัยได้ทดสอบความรู้ก่อนการอบรมและตอบแบบสอบถามที่เตรียมไว้

2.2 นักวิจัยได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการวิจัยแบบ R2R โดยเริ่มตั้งแต่การให้ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการของการวิจัย เช่น การกำหนดที่มาและปัญหาการวิจัย การกำหนดวัตถุประสงค์ สมมติฐาน เครื่องมือ การทดสอบคุณภาพเครื่องมือ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้ในการวิจัย การเขียนรายงานการวิจัยฯ โดยแต่ละหัวข้อจะใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง

2.3 นักวิจัยได้ให้กลุ่มตัวอย่างได้ฝึกเขียนโครงการวิจัย โดยนำปัญหาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานจริงมาศึกษา นักวิจัยได้ให้กลุ่มเป้าหมายนำเสนอในการอบรมครั้งต่อไป โดยนักวิจัยได้ให้กลุ่มตัวอย่างได้ประสานเพื่อขอคำแนะนำทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ล่วงหน้าก่อนจะนำเสนอในครั้งต่อไปทุกหัวข้อการอบรม และให้กลุ่มเป้าหมายแก้ไขและส่งให้นักวิจัยแนะนำแก้ไขทุกครั้ง สำหรับหัวข้อสถิติที่ใช้ในการวิจัย นักวิจัยได้ให้กลุ่มเป้าหมายได้เรียนรู้และฝึกหัดใช้งานกับเครื่องคอมพิวเตอร์และใช้โปรแกรม SPSS จริง นอกจากนั้นระหว่างช่วงของการนำเสนอของกลุ่มตัวอย่างแต่ละครั้ง นักวิจัยได้เปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างร่วมให้ข้อเสนอแนะ ทำให้กลุ่มตัวอย่างที่ร่วมโครงการได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และเรียนรู้ด้วยกัน

2.4 นักวิจัยได้เชิญ บุคลากรสาธารณสุขที่เคยร่วมโครงการในปี พ.ศ. 2557 และได้รับรางวัลการนำเสนอการวิจัยระดับเขตมานำเสนอการวิจัย R2R ให้กลุ่มตัวอย่างรับฟังพร้อมทั้งมีการเปิดโอกาสให้มีการซักถามซึ่งเป็นการกระตุ้นการเรียนรู้และให้กำลังใจกับกลุ่มตัวอย่าง

3. ระยะติดตาม จากระยะเวลาการให้ความรู้ทั้งหมดรวม 7 ครั้ง (แต่ละครั้งจะใช้เวลาห่างกันประมาณ 1-2 สัปดาห์) นักวิจัยได้มอบหมายให้กลุ่มเป้าหมายส่งบทความวิจัยฉบับร่างและนำเสนออีกครั้ง ซึ่งนักวิจัยได้แนะนำแก้ไขก่อนนำเสนอแต่ละครั้งทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่ไม่สามารถส่งงานได้ทันตามกำหนด นักวิจัยได้ประสานกับบุคลากรสาธารณสุขที่รับผิดชอบการพัฒนาบุคลากรในโครงการนี้ร่วมติดตาม โดยนักวิจัยได้เก็บข้อมูลการส่งใบงานของผู้ร่วมโครงการ 3 ครั้ง

4. ระยะประเมินผล หลังการอบรมครั้งที่ 6 นักวิจัยได้ให้กลุ่มเป้าหมายทำแบบทดสอบความรู้หลังการอบรม รวมทั้งให้กลุ่มเป้าหมายนำเสนอผลงานเบื้องต้นและรายงานปัญหาในการทำวิจัย จากนั้นเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมโครงการอื่นได้ช่วยเสนอแนะผู้นำเสนอแต่ละโครงการเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายทั้งหมดได้เรียนรู้ร่วมกัน โดยนักวิจัยเป็นผู้สรุปอีกครั้ง นอกจากนั้นนักวิจัยได้ประเมินผลโครงการจากแบบตรวจสอบรายการโดยมีหัวข้อการตรวจสอบ ความถูกต้องของประเด็นของงานวิจัย R2R แต่ละโครงการ รวมทั้งได้สัมภาษณ์นายแพทย์สาธารณสุขจังหวัดพระนครศรีอยุธยาและเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบการพัฒนาบุคลากรสาธารณสุขโดยใช้แบบสัมภาษณ์

## ผลการศึกษาและอภิปรายผล

### ผลการศึกษา

#### ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1

##### 1. ข้อมูลเบื้องต้น

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง(ร้อยละ 81.6) อายุระหว่าง 21-30 ปี(ร้อยละ 31.6) อายุมากที่สุด 55 ปีอายุน้อยที่สุด 55 ปี ปฏิบัติงานในหน่วยงานสาธารณสุขมากกว่า 10 ปี(ร้อยละ 60.5) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี(ร้อยละ 81.6) ไม่มีประสบการณ์การทำวิจัย(ร้อยละ 78.9) และปัจจุบันไม่ได้ทำวิจัย(ร้อยละ 97.4)

##### 2. ด้านความรู้เกี่ยวกับการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า ก่อนอบรมกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนความรู้ต่ำที่สุดเท่ากับ 3 คะแนน สูงที่สุด 11 คะแนน และมีคะแนนเฉลี่ย 6.97 คะแนนและหลังอบรมกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนความรู้ต่ำที่สุดเท่ากับ 5 คะแนน สูงที่สุดเท่ากับ 15 คะแนน คะแนนเฉลี่ย 8.23 ซึ่งความรู้ก่อนและหลังการอบรมของกลุ่มเป้าหมายจะเห็นว่า ความรู้ในประเด็นที่ก่อนอบรมมีผู้ตอบถูกมากขึ้น ประเด็นสำคัญของการวิจัยแบบ R2R คือ ต้องเริ่มต้นจากปัญหา/คำถามวิจัยที่ได้จากหน่วยงาน หรืองานประจำที่ตนเองทำและรับผิดชอบดำเนินการอยู่ และการจับฉลากเป็นการสุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมที่สุดในงานทั้งก่อนและหลังการอบรม ผู้กลุ่มเป้าหมายตอบถูกเป็นลำดับที่ 1 และ 2 ตามลำดับ ส่วนคำถามที่กลุ่มเป้าหมายตอบถูกน้อยที่สุดคือ Experimental group หมายถึงกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการควบคุม/เปรียบเทียบข้อมูลการวิจัย และ Cross-sectional analytic study เหมาะสำหรับการปัญหาที่ต้องการแก้ไขในอนาคต รายละเอียดดังตารางที่ 1

### 3. ทักษะเกี่ยวกับการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 5.3 เคยเข้ารับการอบรมด้านการวิจัย ร้อยละ 78.9 เคยเคยอ่านบทความภาษาไทย ร้อยละ 34.2 เคยอ่านบทความภาษาอังกฤษ ร้อยละ 7.9 เคยเขียนบทความส่งเผยแพร่ ร้อยละ 39.5 เคยใช้โปรแกรม SPSS ร้อยละ 55.3 เคยนำข้อมูลจากการให้บริการมาวิเคราะห์ ร้อยละ 7.9 เคยเข้าร่วมประชุมนำเสนอผลงานระดับจังหวัด ร้อยละ 2.6 เคยเข้าร่วมประชุมนำเสนอผลงานระดับประเทศและทั้งหมดไม่เคยเข้าร่วมประชุมนำเสนอผลงานต่างประเทศ รายละเอียดดังตารางที่ 2

**ตารางที่ 1** ร้อยละของคะแนนความรู้ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขกลุ่มตัวอย่างที่ตอบถูกก่อนและหลังอบรม

| ข้อความ                                                                                                                                  | ร้อยละของผู้ตอบถูก |          |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------|----------|
|                                                                                                                                          | ก่อนอบรม           | หลังอบรม |
| 1. การวิจัยเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลทุกอย่างมีระบบระเบียบจากกลุ่มประชากรทั้งหมด                                                            | 60.5               | 76.9     |
| 2. การวิจัยที่ดีต้องเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเท่านั้น                                                                                   | 57.9               | 65.4     |
| 3. ความเชื่อมั่นที่ใช้ทั่วๆ ไปในงานวิจัยคือ 90 %                                                                                         | 47.4               | 69.3     |
| 4. การจับฉลากเป็นการสุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมที่สุดในงาน                                                                                    | 89.5               | 96.2     |
| 5. แบบสอบถามทำให้ได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือมากที่สุด                                                                                        | 52.6               | 84.6     |
| 6. การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมทำให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพเดียวกัน                                                               | 81.6               | 88.5     |
| 7. การวิจัยแบบทดลองคือ การวิจัยที่เหมาะสมกับการพัฒนางานมากที่สุด                                                                         | 21.1               | 46.2     |
| 8. การวิจัยเชิงคุณภาพดีกว่าการวิจัยเชิงปริมาณ                                                                                            | 60.5               | 57.7     |
| 9. Cross-sectional analytic study เหมาะสำหรับปัญหาที่ต้องการแก้ไขในอนาคต                                                                 | 21.1               | 34.6     |
| 10. Experimental group หมายถึงกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการควบคุม/เปรียบเทียบข้อมูลการวิจัย                                                   | 18.4               | 19.2     |
| 11. ประเด็นสำคัญของการวิจัยแบบ R2R คือ ต้องเริ่มต้นจากปัญหา/คำถามวิจัยที่ได้จากหน่วยงาน หรืองานประจำที่ตนเองทำ และรับผิดชอบดำเนินการอยู่ | 97.4               | 100.0    |
| 12. ผลลัพธ์ที่สำคัญของงานวิจัยแบบ R2R คือ คุณภาพการบริการ เช่น การดูแลผู้ป่วยมีผลสัมฤทธิ์ดีขึ้น                                          | 89.5               | 96.2     |

### 3. ทักษะเกี่ยวกับการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่าง ร้อยละ 5.3 เคยเข้ารับการอบรมด้านการวิจัย ร้อยละ 78.9 เคยเคยอ่านบทความภาษาไทย ร้อยละ 34.2 เคยอ่านบทความภาษาอังกฤษ ร้อยละ 7.9 เคยเขียนบทความส่งเผยแพร่ ร้อยละ 39.5 เคยใช้โปรแกรม SPSS ร้อยละ 55.3 เคยนำข้อมูลจากการให้บริการมาวิเคราะห์ ร้อยละ 7.9 เคยเข้าร่วมประชุมนำเสนอผลงานระดับจังหวัด ร้อยละ 2.6 เคยเข้าร่วมประชุมนำเสนอผลงานระดับประเทศและทั้งหมดไม่เคยเข้าร่วมประชุมนำเสนอผลงานต่างประเทศ รายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของการมีทักษะเกี่ยวกับการวิจัยของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขกลุ่มตัวอย่าง

| รายการ                                      | จำนวน | ร้อยละ |
|---------------------------------------------|-------|--------|
| 1. เคยเข้ารับการอบรมด้านการวิจัย            | 2     | 5.3    |
| 2. เคยอ่านบทความภาษาไทย                     | 30    | 78.9   |
| 3. เคยอ่านบทความภาษาอังกฤษ                  | 13    | 34.2   |
| 4. เคยเขียนบทความส่งเผยแพร่                 | 3     | 7.9    |
| 5. เคยใช้โปรแกรม SPSS                       | 15    | 39.5   |
| 6. เคยนำข้อมูลจากการให้บริการมาวิเคราะห์    | 21    | 55.3   |
| 7. เคยเข้าร่วมประชุมนำเสนอผลงานระดับจังหวัด | 3     | 7.9    |
| 8. เคยเข้าร่วมประชุมนำเสนอผลงานระดับประเทศ  | 1     | 2.6    |
| 9. เคยเข้าร่วมประชุมนำเสนอผลงานต่างประเทศ   | 0     | 0      |

### 4. ข้อมูลจากใบงานของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 1

จากแบบตรวจสอบรายการ พบว่า มีกลุ่มตัวอย่างเพียง 10 รายที่ส่งใบงานให้นักวิจัย แนะนำทางจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ และมีเพียง 3 รายที่ส่งใบงานครบ 3 ครั้ง ซึ่งการแนะนำส่วนใหญ่คือ หัวข้อการวิจัย การเขียนที่มาและความสำคัญของปัญหา การตั้งสมมติฐาน การกำหนดวัตถุประสงค์ การอ้างอิง การกำหนดกรอบแนวคิด และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย นอกจากนั้นจากการวิเคราะห์พบว่า การวิจัยของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนางานที่ทำประจำ รองลงมาคือ การวิจัยเชิงสำรวจเพื่อเตรียมพัฒนาการให้บริการสาธารณสุข สำหรับผลการศึกษาเมื่ออบรมครบ 7 ครั้งแล้วจะเห็นว่า มีกลุ่มตัวอย่างที่สามารถนำเสนอผลงานตามกำหนดได้ 12 โครงการ(บางโครงการดำเนินการร่วมกัน 2-3 คน) ซึ่งโครงการที่นำเสนอประเภทที่ 1 เช่น โครงการพัฒนารูปแบบการวางแผนจำหน่ายผู้ป่วยโรคหลอดเลือดสมอง โครงการพัฒนาระบบการดูแลผู้ป่วยกลุ่มเสี่ยงโรคหัวใจและระบบหลอดเลือด และโครงการพัฒนาแนวทางการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย ส่วนโครงการในกลุ่มที่ 2 เช่น โครงการศึกษาพฤติกรรม การควบคุมป้องกันโรคไข้เลือดออกของประชากร โครงการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อ

อาการกำเริบของโรคหืดของผู้ป่วยโรคหืดที่มารับบริการในคลินิกหืด และโครงการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการป้องกันการแพร่กระจายเชื้อวัณโรค ในผู้ป่วยที่มีอาการคล้ายวัณโรคที่มารับบริการที่งานผู้ป่วยนอก

### ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างกลุ่มที่ 2

จากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้บริหารสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีนโยบายพัฒนาบุคลากรสาธารณสุขของจังหวัดให้มีความสามารถในการพัฒนางานโดยสนับสนุนให้มีการวิจัยแบบ R2R ซึ่งจังหวัดได้ดำเนินการมา 2 ปี ปีนี้เป็นปีที่ 3 บุคลากรที่เข้าร่วมโครงการจะเป็นบุคลากรที่ปฏิบัติงานทั้งในโรงพยาบาลศูนย์พระนครศรีอยุธยา สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ โรงพยาบาลชุมชน และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล และบุคลากรที่ผ่านกระบวนการอบรมไปแล้วสามารถไปนำเสนอผลงานระดับเขตและรับรางวัลระดับเขตมาแล้วในปี พ.ศ. 2557 ซึ่งนักวิจัยได้ร่วมเป็นวิทยากรและจากการประเมินผลของผู้รับผิดชอบพบว่า วิทยากรที่มีความรู้และเคยปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขและมีประสบการณ์การวิจัยด้านสาธารณสุขทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้ความเข้าใจในการวิจัยเพื่อพัฒนางานสาธารณสุขมากกว่า

### อภิปราย

การพัฒนาศักยภาพการวิจัยของบุคลากรสาธารณสุขในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยการอบรมและมีการฝึกปฏิบัติโดยจัดกระบวนการเรียนรู้การวิจัยให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของบุคลากร จะทำให้บุคลากรกลุ่มเป้าหมายมีความรู้เพิ่มมากขึ้น และสามารถดำเนินการวิจัยแบบ R2R ได้ แม้ว่าบุคลากรส่วนใหญ่ไม่เคยรับการอบรมด้านนี้มาก่อน ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้การพัฒนาศักยภาพบุคลากรสาธารณสุขให้มีความสามารถในการวิจัยคือ ระยะเวลาการอบรมเหมาะสม เนื้อหาการอบรมสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานได้จริง กระบวนการอบรมมีการฝึกปฏิบัติร่วมด้วย นอกจากนั้นวิทยากรเป็นผู้ที่เคยปฏิบัติงานสาธารณสุข ทำให้เข้าใจสภาพปัญหาการให้บริการ ศัพท์เทคนิคทางการแพทย์ และสามารถยกตัวอย่างที่กลุ่มตัวอย่างเข้าใจง่าย ส่วนกระบวนการที่ใช้ประกอบคือ การเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมกับการเสนอแนะผู้ร่วมโครงการทั้งหมด เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายมีระดับความรู้ประสบการณ์และคุณสมบัติแตกต่างกันเช่น บางรายสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท แต่บางรายสำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญา บางรายมีคุณสมบัติเภสัชกร ทันตแพทย์ พยาบาล และนักกายภาพบำบัด การดำเนินการดังกล่าวทำให้กลุ่มตัวอย่างได้ร่วมใช้ศักยภาพของตนในกระบวนการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง การจัดการความรู้ (Knowledge Management : KM) ซึ่งจุดสำคัญของการดำเนินการกระบวนการจัดการการเรียนรู้คือ กระบวนการเรียนรู้จะประสบผลสำเร็จเมื่อกระบวนการนั้นเป็นกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติจริงโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสลับการบรรยาย ภายใต้บรรยากาศที่เป็นมิตรเป็นกันเองไม่เคร่งเครียด สมาชิกทุกคนรวมทั้งผู้ประสานงานหรือวิทยากรต้องฝึกรับฟังผู้อื่น รู้จักชื่นชมและให้กำลังใจ รวมทั้งการปล่อยตัวตามสบาย ทำให้ให้อ่าง(พรธิดา วิเชียรปัญญา, 2547) ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์( Maslow's Hierarchy of Needs Theory) ในประเด็นที่ระบุว่ามนุษย์มีความต้องการ และความต้องการมีอยู่เสมอ ไม่มีที่สิ้นสุด และความต้องการของคนมีลักษณะเป็นลำดับขั้น ความสำคัญกล่าวคือ เมื่อความต้องการในระดับต่ำได้รับการสนองแล้วความต้องการระดับสูงก็จะเรียกร้องให้มีการตอบสนอง (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2559)

สำหรับผลการประเมินจากโครงการวิจัย R2R ของกลุ่มเป้าหมายพบว่า โครงการที่กลุ่มเป้าหมายได้ศึกษาวิจัยซึ่งส่วนใหญ่เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนางานที่ทำประจำ รองลงมาคือ การวิจัยเชิงสำรวจเพื่อเตรียมพัฒนาการให้บริการสาธารณสุข ทั้งนี้เนื่องจาก กลุ่มเป้าหมายหลายคนให้เหตุผลว่า มีภาระงานประจำค่อนข้างมากทำให้การวิจัย R2R ของตนเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสนับสนุนให้ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาคัดเจน กรณีที่ต้องทดสอบแบบสอบถามบางกลุ่มต้องใช้เวลาทำให้ไม่สามารถดำเนินการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานตามช่วงเวลาที่กำหนด อย่างไรก็ตามจากข้อเสนอกลุ่มตัวอย่างพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความมั่นใจ เข้าใจความต้องการของผู้ป่วยมากขึ้น เห็นคุณค่าของตนเองและเห็นความสำคัญของทีมงาน เห็นว่าการอบรมนี้มีประโยชน์สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้จริง ไม่กลัวที่จะใช้สถิติและเครื่องมือในการวิจัยเพื่อดำเนินการวิจัยต่อ นอกจากนั้นการที่ผู้บริหารของหน่วยงานสาธารณสุขที่สนับสนุนให้มีการทำวิจัยประเภทนี้ทำให้กลุ่มตัวอย่างมั่นใจว่างานวิจัยสามารถนำไปพัฒนางานของตนได้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับประโยชน์และเงื่อนไขที่ทำให้งานวิจัย R2R ประสบความสำเร็จ(วิจารณ์ พานิช ใน จรยพร ศรีศัลลักษณ์ และ อภิญญา ต้นทิววงศ์ (บรรณาธิการ). 2551: 11-25)

### สรุป

การศึกษานี้ทำให้นักวิชาการสาธารณสุขมีศักยภาพในการทำวิจัยตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ซึ่งประเมินได้จากระดับความรู้ที่เพิ่มขึ้น และที่สำคัญคือ กลุ่มเป้าหมายสามารถทำงานวิจัยแบบ R2R ทั้งนี้เนื่องจากกระบวนการจัดการความรู้ที่สนับสนุนให้กลุ่มเป้าหมายได้ใช้ศักยภาพของตนเองและกลุ่มในการพัฒนางานวิจัย รวมทั้งการที่วิทยากรมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานในหน่วยงานสาธารณสุขและมีประสบการณ์ในการวิจัยด้านสาธารณสุข รวมทั้งการคำนึงถึงความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการสนับสนุนให้กำลังใจ ให้เกียรติ ซึ่งทำให้กลุ่มเป้าหมายมีแรงจูงใจในการทำวิจัยทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการจัดการความรู้ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs Theory) ที่กล่าวไว้ข้างต้น และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ การวิจัย R2R ให้กลุ่มเป้าหมายเข้าใจผู้ป่วย ผู้รับบริการ เห็นคุณค่าของตนเองและทีมงานสุขภาพเพราะปัญหาจากการวิจัยได้จากงานที่ทำประจำและแนวทางแก้ไขปัญหามาจากการคิดวิเคราะห์ร่วมกันอย่างมีระบบและมีข้อมูลสนับสนุน ทำให้การบริการสุขภาพได้รับการพัฒนาซึ่งผู้ที่ได้ประโยชน์ที่สุดคือ ประชาชนนั่นเอง

### ข้อเสนอแนะ

#### 1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการวิจัย

1.1 ควรหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่เกี่ยวข้องเพื่อทราบว่ามีปัจจัยใดที่ส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายสามารถดำเนินงานวิจัย R2R

1.2 ควรจัดช่วงเวลาการศึกษาให้มากขึ้นเนื่องจากกลุ่มเป้าหมายมีภาระงานมาก ควรจัดเป็นช่วงเสาร์ อาทิตย์

## 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรขยายผลกระบวนการศึกษาให้ครอบคลุมหน่วยบริการสาธารณสุขในพื้นที่

2.2 ควรนำผลของการวิจัยของกลุ่มเป้าหมายมาประเมินการแก้ปัญหาของหน่วยงานได้จริงหรือไม่โดยผู้บังคับบัญชาของแต่ละหน่วยงานเป็นผู้ประเมิน

## กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยาและสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่ให้นักวิจัยได้มีโอกาสพัฒนาบุคลากรสาธารณสุขร่วมกัน ขอขอบคุณผศ.กรองทิพย์ เนียมถนอม ที่ร่วมแนะนำกลุ่มเป้าหมายในการใช้โปรแกรม SPSS

## เอกสารอ้างอิง

กระทรวงสาธารณสุข. (2558). นโยบายกระทรวงสาธารณสุข. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:

[www.moph.go.th](http://www.moph.go.th). (วันที่ค้นข้อมูล 7 มิถุนายน 2559).

เชิดชัย นพมณีจำรัสเลิศ. (2557). R2R เครื่องมือพัฒนางานประจำสู่งานวิจัย. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:

[www.thaihealth.or.th](http://www.thaihealth.or.th). (วันที่ค้นข้อมูล 14 มิถุนายน 2559).

พรธิดา วิเชียรปัญญา. (2547). การจัดการความรู้: พื้นฐานและการประยุกต์ใช้. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้

จาก: [www.uts.edu.au](http://www.uts.edu.au). (วันที่ค้นข้อมูล 7 มิถุนายน 2559).

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2558). หลักพื้นฐานทางจิตวิทยาของอัมราฮัม มาสโลว์. [ออนไลน์].

เข้าถึงได้จาก:

<http://www.stou.ac.th/forum/page/Answer.aspx?idindex=144552>. (วันที่ค้นข้อมูล 1 ธันวาคม 2558).

วิจารณ์ พานิช ใน จรยพร ศรีศศลักษณ์ และ อภิญา ตันทวิวงศ์ (บรรณาธิการ). (2551). R2R:

Routine to Research สยบงานจำเจด้วยการทำวิจัย สู่โลกใหม่ของงานประจำ. นนทบุรี: สวรส.

สุพัตรา ศรีวิเศษชากร ทศนีย์ ญาณะ บำรุง ชะลอเดชและพฤชา บุญบุญ. (2558). สถานการณ์พัฒนา

ระบบบริการปฐมภูมิ พ.ศ. 2547-2558. กรุงเทพฯ: สหมิตรพรินต์ติ้งพับลิชชิ่งจำกัด.

สำนักงานพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพ. (2559). กำลังคนด้านสุขภาพ. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก:

[http://www.hiso.or.th/hiso/picture/reportHealth/ThaiHealth2009/thai2009\\_3.pdf](http://www.hiso.or.th/hiso/picture/reportHealth/ThaiHealth2009/thai2009_3.pdf). (วันที่ค้นข้อมูล 9 เมษายน 2559).